

I redefiniranje osnovnih pedagoških pojmova može »stvarati« zbrku

Ante VUKASOVIĆ*

Sažetak

U Napretku br. 4/2001. objavljen je članak: Redefiniranje osnovnih pojmova — pretpostavka epistemološkog razvoja pedagogije. Pod izlikom redefiniranja osnovnih pedagoških pojmova — odgoj, obrazovanje, izobrazba, osposobljavanje — osporavaju se relevantne spoznaje u području odgoja, čime se dovodi u pitanje i dignitet pedagoške znanosti.

Ova rasprava je kritičko razmatranje i suprotstavljanje tim i takvim osporavanjima. Autor sustavno analizira sporni tekst, upozorava na njegove slabosti, metodološke propuste, grješke u izvodima — dokazujući da nisu upitna znanstvena postignuća i određenja temeljnih pedagoških pojmova ni dignitet znanosti o odgoju, nego takva neutemeljena kvalificiranja povijesnih postignuća pedagoške znanosti.

Ključne riječi: pedagogija, odgoj, obrazovanje, izobrazba, osposobljavanje, redefiniranje, kritičko razmatranje.

Uvod

U Napretku br. 4/2001. objavio je prof. dr. sc. Josip Milat članak: Redefiniranje osnovnih pojmova — pretpostavka epistemološkog razvoja pedagogije. Ima u njemu dobrih i vrijednih zapažanja, ali i dosta pogrešnih konstatacija, mišljenja, zaključaka, interpretacija. Neka se odnose i na moja djela, spoznaje, uvjerenja, izložene stavove. Namjera je ovoga kritičkog razmatranja ispravljanje grješaka i netočnih interpretacija mojih tekstova, prosudbi, ali i svih drugih koje proturječe odavno spoznatim i prihvaćenim pedagoškim istinama i vrijednostima.

Ako se izuzmu kratka uvodna »Polazišta«, u kojima autor ističe važnost problema, njegov napis ima tri glavna dijela: »Zbrka u teoriji i praksi«, »Rješenje problema« i »Zaključak«. Istim redosljedom razmotrit ćemo i kritički prosuditi sporne stavove izložene u tim strukturnim dijelovima.

* Prof.dr.sc. Ante Vukasović, profesor u miru Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

I. »Dokazivanje« zbrke

Polazna i temeljna teza, polazna osnova na kojoj Milat gradi sve svoje izvode, jest da postoji zbrka pedagoškog mišljenja, zbrka u području pedagogijske teorije i odgojne prakse. Silno se trudi dokazati točnost te svoje teze. U nastojanju uvećavanja broja dokaza zapostavlja kritičnost u odabiru valjanih primjera, izvora, podataka. Posljedice su pogrešne premise, a na krivo postavljenim, znanstveno-metodološki loše argumentiranim i netočnim premisama, ne mogu se izvoditi točni zaključci ni znanstveno relevantne spoznaje. U tomu je slabost njegova redefiniranja.

1. Eksperti koji to nisu i pogrešna zaključivanja

Milatovo »argumentiranje« počinje interpretiranjem »rezultata jednog od niza ispitivanja eksperata«, a ne radi se o ispitivanju eksperata, nego o znatno skromnijem priopćenju diplomirane pedagogice Biljane Fort o jednoj anketi. Zajedno s anketnim listom ima tri stranice pod nazivom: Mišljenja nekih pedagoga o odnosu između izraza odgoj i obrazovanje (Fort, 1988, 399–401).

Pozivajući se na to vrelo podataka, Milat je svoje interpretacije rezultata sažeo u četiri rečenice: »U tom ispitivanju najveći broj ispitanika 47,82% (11 od 23) smatra da odgoj obuhvaća obrazovanje. Autori tog mišljenja ipak su u manjini — 52,18% (12 od 23). Dakle, apsolutna većina je onih koji ne prihvaćaju stav da pojam odgoj obuhvaća pojam obrazovanje, već iznose drukčija mišljenja. To što među njih 12 ima čak 6 različitih mišljenja, ne dovodi u pitanje kvalificiranost apsolutne većine, već problem samo usložnjava« (Milat, 2001, 468.).

U tom nizu od četiri rečenice samo je prva točna. Sve ostale su netočne, a druga još i nepotpuna, nepravilna i nejasna jer ne kazuje na što se odnosi onih 52,18% (12 od 23). Usto je pisac ispustio podatak da su ispitanici imali mogućnost odabira jednog od pet ponuđenih određenja odnosa između odgoja i obrazovanja i nije naznačio postignute rezultate koji su relevantni za prosudbe, pa ih navodimo:

Kategorija odgovora	Frekvencije	Postotak
1. Odgoj obuhvaća obrazovanje	11	47,82
2. Odgoj i obrazovanje se djelomično poklapaju	5	21,73
3. Odgoj i obrazovanje se ne poklapaju	2	8,69
4. Odgoj i obrazovanje su identični pojmovi	2	8,69
5. Obrazovanje obuhvaća odgoj	1	4,34
6. Osobno mišljenje ali nije naznačeno koje	2	8,69
Ukupno:	23	99,96

Pregled rezultata kazuje da je 11 ispitanika, od ukupno 23, odabralo ponuđeni odgovor »odgoj obuhvaća obrazovanje« i da preostalih 12 nije odabralo taj odgo-

vor, ali ne kazuje, i ne može se pouzdano zaključiti, da je mišljenje prve jedanaestorice u manjini, da apsolutna većina ne prihvaća stav »odgoj obuhvaća obrazovanje« i da kvalificiranost te apsolutne većine nije dovedena u pitanje. To su po- grješni zaključci.

Anketni list je bio neprecizan. Iz odgovora se vidi da jedni ispitanici upotreb- ljavaju pojam »odgoj« u njegovu širem značenju (oni koji su odabrali odgovor »od- goj obuhvaća obrazovanje«), a drugi u užem značenju (neki od onih što su birali druge kategorije odgovora). Sadržajno određenje pojma »odgoj« bitno je u tom ispitivanju, a u anketnom listu nije bilo određeno. Stoga odabrani odgovori »odgoj i obrazovanje se ne poklapaju« i »odgoj i obrazovanje se djelomično poklapaju« (tu je odgoj uzet u užem značenju) ne proturječe stavu i odgovoru »odgoj (u širem značenju) obuhvaća obrazovanje«, nego ga štoviše potvrđuju.

Netočna je i tvrdnja da je onih preostalih 12 ispitanika dalo »čak 6 različitih mišljenja«. Oni su se naime odlučili samo za pet (ne šest) u anketnom listu pred- viđenih i mogućih (drugih) odgovora od kojih bar neki ne negiraju istinu da odgoj u svom širem značenju obuhvaća obrazovanje. Pogrešnim zaključivanjem i do- kazivanjem, u kojemu se manjina pretvara u apsolutnu i kvalificiranu većinu, ne može se u znanosti ništa dokazati ni spoznati.

2. Nerazlikovanje znanosti od njezina predmeta

Druga skupina vrela podataka na kojoj Milat zasniva svoje analize i dokaze su udžbenici pedagogije. Udžbenici bi, istina, mogli i trebali biti precizniji u određe- njima temeljnih pedagoških pojmova, ali treba napomenuti da su to stručna, a ne znanstveno–istraživačka djela. Stoga se u njima često nalaze osobna mišljenja, raz- mišljanja, stavovi, preporuke ili prijedlozi njihovih autora, poglavito ako nisu znanstvenici koji se bave teorijom odgoja i sustavom pedagogijske znanosti. Udž- benici nisu, dakle, sigurni reprezentanti postignuća pedagogijske znanosti jer su pupčanom vrpcom vezani uz svoje autore.

Milat je dosta pozornosti poklonio mojoj Pedagogiji. Od sedam njezinih izda- nja odlučio se za najstarije iz 1990. god. Dugujem mu zahvalnost za konstataciju da je u njoj, za razliku od pedagoških udžbenika drugih autora, »najšire određenje pojma odgoj«. Sporne su, međutim, interpretacije.

Interpretirajući određenje odgoja, prema komu »pojam odgoja u širem znače- nju obuhvaća sveukupnost pedagoškog djelovanja na sve sfere čovjekova bića«, zaključuje: »Ovako širokim određenjem pojam odgoj je u osnovi inačica pojmu pedagogija« (Milat, 2001, 470.). To je nerazlikovanje znanosti (pedagogija) od njezina predmeta (odgoj).

Znanost, razumije se, proučava svoj predmet. Tako se njezin znanstveni inte- res podudara sa sadržajnim opsegom toga predmeta. Unatoč tomu predmet nije znanost, kao što ni znanost nije predmet, odnosno odgoj nije pedagogija, a peda- gogija nije odgoj. Pedagogija je znanstvena teorija koja sadrži znanstvene spoznaje i postignuća o odgoju, a odgoj je proces praktičnog djelovanja u funkciji učinkovita

odgajanja. Ako se to ne razlikuje, moraju nastupiti teškoće, pa i određena zbrka na razini znanstvene teorije i na području prakse odgajanja.

Drugi primjer. J. Milat citira moj tekst: »Pojam odgoja u užem značenju upravljen je na izgrađivanje i oblikovanje ličnosti i karaktera, na ostvarivanje onih pozitivnih ljudskih osobina zbog kojih poštujemo određene osobe. Težište je na emocionalnoj i voljnoj sferi čovjekova bića...« Potom kaže: »Navedenim određenjima nejasnoće ostaju to više jer se dalje navodi« (i još jednom citira): »... isto tako podređen, subordiniran pojam u odnosu na odgoj u užem značenju je obrazovanje« (Milat, 2001, 470.).

Moj tekst u Pedagogiji, na koji se odnosi drugi citat, u izvornom obliku glasi: »Isto tako podređen, subordiniran pojam u odnosu na odgoj u širem značenju je obrazovanje« (Vukasović, 1990, 46.). Tekst je, dakle, netočno citiran tako da bitno mijenja smisao i čini ga netočnim, a potom autor tako iskrivljenog teksta prigovara za nejasnoće koje time to više ostaju. Moram se suzdržati i odustati od bilo kakvog komentara da ne bih prešao granicu uljuđenog izražavanja.

Treći primjer vezan je uz drugi. Milat postavlja pitanje: »U čemu je onda iz citiranih određenja bitna razlika između odgoja u širem i odgoja u užem značenju ako jedan teži prema izgrađivanju potpune ljudske ličnosti, a drugi je usmjeren na izgrađivanje i oblikovanje ličnosti?« (Milat, 2001, 470.).

Ako je odgoj u užem značenju sastavni dio odgoja u širem značenju, a tako su određeni u mojoj Pedagogiji, onda se ne traže njihove bitne nego sadržajne razlike. One su detaljno i precizno izložene. Milat ih je našao, pročitao, koristio se njima, djelomično ih i citirao, ali se uhvatio za dvije, iz konteksta izdvojene slične odrednice i na temelju njih želi reći da razlika nema. Pritom ne vidi da dva pojma odgoja, kada jedan obuhvaća drugi, mogu težiti istom cilju, ali jedan ima šire, a drugi uže područje djelovanja.

Naposlijetku kažimo i to da težnja prema izgrađivanju potpune ljudske ličnosti, gdje je težište na potpunosti u smislu obuhvata svih sastavnica ljudske osobnosti na svim područjima, i nije baš isto što i odgojno usmjerenje na izgrađivanje i oblikovanje ličnosti (i karaktera, stajalo je u mome tekstu), gdje je težište na specifično odgojnim, emocionalnim i voljnim, etičkim i vrijednosnim odlikama ljudske osobnosti i karaktera.

3. Neprimjereni izvori i netočne konstatacije

Nakon udžbenika iz pedagogije Milat razmatra »leksikografske izvore« — rječnike stranih jezika i enciklopedijska izdanja — da bi i s pomoću njih dokazao »zbrku u shvaćanju osnovnih pojmova pedagogije« (Milat, 2001, 472–474.). Javlja se pitanje: mogu li se u ozbiljnoj stručnoj ili znanstvenoj analizi rječnici stranih jezika, koje su pisali lingvisti a ne pedagozi, s jezičnog i prevodilačkog a ne epistemologijsko–pedagogijskoga motrišta i gdje se u pravilu za jednu stranu riječ, npr. education, navodi više mogućih hrvatskih značenja, ovisno o situaciji i mogućoj primjeni — mogu li se, dakle, takvi rječnici uzeti i tretirati kao relevantni izvori za dokazivanje zbrke pedagoške misli, shvaćanja i određenja osnovnih ili temeljnih

pojmovu pedagojske znanosti? Ne bi li takvo tretiranje bilo neprimjereno, pa i maliciozno?

Kada je riječ o enciklopedijskim izdanjima, posebno pedagoškim enciklopedijama i rječnicima, stanje bi trebalo biti bolje. Milat se osvrće na Pedagošku enciklopediju iz 1989. na kojoj je surađivalo preko 250 pedagoga i predstavnika drugih disciplina iz cijele bivše Jugoslavije. U njoj se doista osjećaju različiti pristupi i nedovoljno usuglašena gledišta brojnih autora iz različitih sredina.

Osvrće se i na Enciklopedijski rječnik pedagogije (Zagreb, 1963.) te kaže da iz njegovih određenja »nije jasno kakav je odnos (sadržaj, opseg i doseg) pojmova odgoj i obrazovanje« (Milat, 2001, 474.). To je netočna konstatacija. U Enciklopedijskom rječniku pedagogije pojmovi odgoj i obrazovanje jasno su znanstveno–pedagojski određeni i razgraničeni. Drugo je pitanje prihvaća li J. Milat, osobno i subjektivno, takva određenja i slažu li se ona s njegovim redefiniranjem osnovnih pedagoških pojmova?

4. *Pojačavanje, a ne razrješavanje zbrke*

Čitavim mnoštvom naznačenih podataka i »argumenata« Milat nije dokazao zbrku znanstveno–pedagojskog definiranja osnovnih pedagoških pojmova. Njegovе se analize ne zasnivaju na znanstveno relevantnim izvorima i postupcima. Ako i postoje određena neslaganja u određivanju sadržaja pedagoških pojmova, ona nisu plod nejasnoće na znanstveno–spoznajnoj razini, nego su to traženja, prijedlozi, razmišljanja ili subjektivna, često nedovoljno promišljena, nestručna, radi osobne promidžbe olako izrečena mišljenja.

Možda takva »određenja« i čine zbrku, ali ona ne pogađaju znanstveno–pedagojsku misao i na njoj zasnovanu praktičnu djelatnost, nego samo neka znanstveno neutemeljena istupanja pedagoških »novatora«.

II. *Redefiniranje ne rješava problem*

Uvjeren da je dokazao postojanje zbrke, da osnovni pedagoški pojmovi nisu jednoznačno određeni, Milat pristupa njihovu redefiniranju, a za takvo zbrkano stanje okrivljena je pedagogija, koju naziva tradicionalnom.

1. *Osporavanje digniteta pedagojske znanosti*

Najavljujući rješavanje problema kaže: »Ako osnovni pojmovi nisu jednoznačno određeni, a nisu, kako se može govoriti o jednoznačnom određenju i, još više, o dignitetu pedagogije kao znanosti?« (Milat, 2001, 474.). Upitan je dakle dignitet pedagojske znanosti. Ako u tom grmu leži zec, redefiniranje je ozbiljno pitanje, pothvat koji se ne smije previdjeti, koji traži kritičko razmatranje.

Ponajprije treba reći da se ne mogu i ne smiju prirodoslovno–znanstveni kriteriji i normativ o jednoznačnosti u određivanju pojmova jednostavno, doslovno, šablonski, bez poštivanja specifičnosti prenositi i primjenjivati u području društvenih

i humanističkih znanosti. Na tom području postoje razlike u pristupanju i određenju društvenih pojava, pa i temeljnih pojmova. To je područje stalnih previranja i traženja rješenja. Tu su čiste i razriješene situacije, posve usuglašena rješenja, jednoznačna određenja pojmova — prava rijetkost. Zbog tih i takvih okolnosti tim znanostima se ne osporava znanstveni dignitet.

Uzmimo za primjer filozofiju, u čijem krilu je i rođena pedagogija. Temeljni i originalni filozofski sustavi ne slažu se i nikada se nisu slagali u određenju bitka, svjetonazora, najviše vrijednosti. Moglo bi se reći da se broj filozofskih nazora i sustava podudara s brojem istaknutih filozofa. Nitko u filozofiji nije zabrinut zbog toga, nitko to ne naziva zbrkom. Za filozofe je to razvijenost filozofske misli, njezino bogatstvo. Samo neki pedagozi u različitosti i bogatstvu pedagoške misli vide zbrku. Što i zašto to čine? Je li upitan znanstveni dignitet pedagogije ili možda takvog shvaćanja pojedinih pedagoga?

Nastavljajući takvo rješavanje problema, Milat pita: »Je li pedagogija znanost o odgoju, znanost o obrazovanju, znanost o odgoju i obrazovanju ili znanost o nečemu četvrtom? Odmah treba kazati da u ozbiljnim i dobronamjernim razmatranjima ne postoje takve nejasnoće. Pedagozi i pedagogija su odavno spoznali i odredili svoj predmet. To je odgoj u širem značenju toga pojma. Pedagogija je znanost o odgoju. Ona je teorija odgoja, što se često uzima kao sinonim za termin pedagogija.

I kada je pedagozi u svojim tekstovima određuju kao znanost o odgoju i obrazovanju, radi se o istom (ne drugom) određenju jer se tu pojam odgoj uzima u užem značenju koji zajedno s obrazovanjem čini odgoj u širem značenju. Pedagogija je dakle i u tom određenju znanost o odgoju. Nijedno drugo određenje nema znanstveno–pedagogijsko uporište. A olako »stvaranje« alternativa ne rješava probleme, nego ih samo zamagljuje.

2. Pogrešno strukturiranje osobnosti

J. Milat dobro uočava da je odgojno djelovanje, da su temeljna odgojna područja i osnovni pedagoški pojmovi vezani uz temeljne tri komponente, sastavnice, sfere, područja koja tvore strukturu ljudske osobnosti. Teškoće nastaju pri određenju tih sastavnica.

U području znanosti o čovjeku — psihologiji, pedagogiji, sociologiji, etici i drugima — odavno je prihvaćeno da su to: racionalna, intelektualna (kognitivna), osjećajna, emocionalna (afektivna) i voljna, djelatna (konativna) sastavnica. Milat, međutim, u duhu redefiniranja čini i restrukturiranje pa nudi svoju strukturu osobnosti s tri aspekta: kognitivni (spoznajni, intelektualni), konativni (afektivni, voljni) i psihomotorički (senzomotorički) (Milat, 2001, 475.).

U toj strukturi izgubilo se, kao samostalno, osjećajno, emocionalno (afektivno), a pojavilo psihomotoričko (senzomotoričko) područje. Tu je svekolika osjećajna komponenta ljudske osobnosti vezana i podređena voljnoj, a iz voljne, koja se očituje upravo u ljudskom djelovanju, izdvojeno je to djelovanje kao posebno psihomotoričko područje. Takva struktura odgovara Milatovu prijedlogu osnov-

nih pedagoških pojmova, ali nije utemeljena u znanstvenom poimanju ljudske osobnosti.

Psihomotorika je, razumije se, vrlo značajna u životu, ali ta stečena umijeća i navike, kao i znanje, nisu posebne, samostalne sastavnice u tročlanoj podjeli biološki dane, a duhovno–moralno zadane, psihičke strukture, kao unutarnje podloge, dispozicije, mogućnosti za razvitak i očovječenje ljudske osobnosti.

Poglavito slaba točka je zapostavljanje osjećajne sastavnice ljudskoga života jer je to nezaobilazno područje odgajanja, vrijednosnog doživljavanja i razvijanja smisla za vrijednosti, njegovanja i izgrađivanja pogleda, uvjerenja i stavova, svih pozitivnih odlika osobnosti i karaktera koje čovjeka i čine uljuđenim ljudskim bićem.

Pogrješno postavljenu strukturu osobnosti prati i pogrješno određenje faza, etapa, sastavnica procesa odgajanja. Prema Milatu obilježava ga znanje, htijenje i umijeće djelovanja. Kao i u strukturi osobnosti nedostaje emocionalna sastavnica, a voljna je razdijeljena na htijenje i umijeće djelovanja. Njegova je formula: znati + htjeti + umjeti, a stvarni proces odgoja i ljudskoga djelovanja obilježava: znati + prihvatiti + htjeti, ili još konkretnije: znati + umjeti + moći + prihvatiti + htjeti.

3. *Promašeno redefiniranje*

U zaključnom dijelu piše: »Iz izloženoga nedvojbeno proizlazi da postojeći sustav osnovnih pojmova tradicionalne pedagogije nije epistemološki dosljedan i da ga treba popraviti« (Milat, 2001, 478.). Nakon što ga je »popravio«, navodi osnovne pojmove: obrazovanje, odgoj, izobrazba, osposobljavanje i osposobljenost. Nije jasno zašto je uz osposobljavanje naznačio i osposobljenost, što je rezultat osposobljavanja, ako uz obrazovanje nije naveo obrazovanost, uz odgoj — odgojenost, a uz izobrazbu — izobraženost, kao rezultate tih procesa.

Odredivši tako »osnovne pojmove suvremene pedagogije«, sam uočava slabosti pa kaže: »Ovdje se može prigovoriti da pojam odgoj u širem značenju nepotrebno zamjenjujemo pojmom osposobljavanje« (Milat, 2001, 478.). I premda odmah zatim primjećuje da je takav prigovor samo prividno opravdan, ostaje činjenica da se njegovo osposobljavanje opsegom potpuno podudara s odgojem u širem značenju, pa se zamjenom termina ništa ne rješava.

Istina je da kada jedan termin, primjerice odgoj, ima dva značenja, šire i uže, i time zapravo označava dva pojma, to stvara određene teškoće. Takvih primjera ima dosta, ali bolje bi bilo kad bi se za svako značenje pronašao prikladan termin. Time bi se izbjegli mogući nesporazumi. Ali povijesno utemeljeni odgoj u širem značenju, kao simbol ljudskoga odgajanja, uljuđivanja i kao predmet znanosti o odgoju, ni u kom slučaju se ne može zamijeniti terminom osposobljavanje.

Odgoj i odgajanje su vrijednosne kategorije. Osposobljavanje i osposobljenost to nisu. Oni su u sferi dobrog, praktičnog djelovanja, priučavanja, stručnog, da ne kažem usmjerenog, izobražavanja i osposobljavanja za zvanje, poziv, profesiju, područje djelovanja. Pa i kada ih se proširi na osposobljavanje za život, simbolizira ih sposobnost, vrsnoća rada, ali im nedostaje ona mnogo dublja ljudska, izrazito

humana, etička, duhovna, vrijednosna dimenzija, ono što čovjeka čini Čovjekom i uljuđenim ljudskim bićem. Čovjek nije samo proizvođač ni samo praktično–radno nego i duboko duhovno–kulturno biće. Osposobljavanje razvija samo jednu njegovu funkciju. Ono je preusko za čovjeka. Ne može obuhvatiti sve bogatstvo ljudskih odlika i vrlina.

Ostali pojmovi — *obrazovanje, odgoj, izobrazba* — nisu novi, a ni sporni kao termini. Raspraviti treba samo njihova sadržajna određenja. Milat *obrazovanje* vezuje samo uz spoznajno područje, *odgoj* samo uz voljno, *izobrazbu* samo uz psihomotoričko, a *osposobljavanje* uz sva tri područja. I ma koliko ta shema izgledala jednostavna i laka za pamćenje, netočna je. Obrazovanje, odgoj i izobrazba ne mogu se tako strogo razdvojiti ni bez ostatka svrstati svako u svoje strukturno područje.

Obrazovanje ima racionalnu osnovu, ali se iz njega ne može isključiti ni psihomotorika. Odgoj se ni u kom slučaju ne može ograničiti samo na voljno područje jer je za njega vrlo bitna i emocionalna sastavnica, uključuje psihomotoriku, pa i racionalnu komponentu na izrazito odgojnim područjima. Izobrazba je pretežno na psihomotoričkom području, ali se ne mogu isključiti ni racionalni i voljni elementi. Riječju, odgoj nije tako jednostavan, nego dugotrajan i vrlo složen proces.

Ukupno uzevši, Milatovo redefiniranje i nije neka značajnija novina, ali može izazvati velike nesporazume jer svojim promjenama znanstveno definiranih i prihvaćenih pojmovnih značenja više pojačava nego što razrješava zbrku.

III. Zaključna misao

J. Milat povijesne stečevine pedagojske znanosti naziva tradicionalnom pedagogijom, a ono *tradicionalno*, osjeća se, kao da u sebi nosi nešto loše, nedorečeno, zbrkano, neznanstveno, negativno pa sve to treba redefinirati i mijenjati. Podsjeća to na neka minula vremena u kojima je epitet »tradicionalno« i »konzervativno« obilježavao zastarjele, preživjele, negativne i reakcionarne pojave koje treba osuditi, odbaciti i zamijeniti novim, revolucionarnim, progresivnim. Bilo, prošlo i ne povratilo se.

Danas pitamo kakva je to ljudska zajednica, narod, civilizacija, znanost, kultura bez svojih povijesnih postignuća, stečevina, kontinuiteta i svoje tradicije? Pedagogija ima svoja stoljetna i tisućljetna postignuća, ima svoj povijesni kontinuitet i svoju tradiciju. To međutim nije njezina slabost, nego temelj na komu zasniva, izgrađuje i stalno obogaćuje svoje znanstvene spoznaje.

Znanstvenici nisu alergični na tradicionalno. Oni poštuju tradiciju, ne ruše, nego nadograđuju već izgrađeno. Nisu opterećeni redefiniranjem, ne nude epohalna rješenja, ali stalno, malim koracima, obogaćuju spoznaje, dopunjuju praznine, daju svoje prinose ranijim postignućima, traže rješenja za još neriješene probleme.

Literatura:

- BEZIĆ, Ž. (1990), *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, Đakovo, Biskupski ordinarijat Đakovo.
- FORT, B. (1988), *Mišljenja nekih pedagoga o odnosu između izraza odgoj i obrazovanje*, Zbornik Drugoga kongresa pedagoga Hrvatske, Zagreb, Pedagoško–književni zbor.
- FRANKOVIĆ, D. — PREGRAD, Z. — ŠIMLEŠA, P., ur. (1963), *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, Zagreb, Matica hrvatska.
- GUDJONS, H. (1994), *Pedagogija — temeljna znanja*, Zagreb, Educa.
- KÖNIG, E. — ZEDLER, P. (2001), *Teorija znanosti o odgoju*, Zagreb, Educa.
- MALIĆ, J. — MUŽIĆ, V. (1981), *Pedagogija*, Zagreb, Školska knjiga.
- MATIČEVIĆ, S. (1935), *Priroda, kultura i odgoj*, Napredak, 4 i 5–6, Zagreb.
- MIJATOVIĆ, A., ur. (1999), *Osnove suvremene pedagogije*, Zagreb, Hrvatski pedagoško–književni zbor.
- MILAT, J. (2001), *Redefiniranje osnovnih pojmova — pretpostavka epistemološkog razvoja pedagogije*, Napredak, 142 (4), Zagreb.
- PATAKI, S. i dr., ur. (1939), *Pedagogijski leksikon*, Zagreb, Minerva.
- PAVLETIĆ, V., ur. (1968), *Pedagogija I. i II.*, Zagreb, Matica hrvatska.
- POTKONJAK, N. — ŠIMLEŠA, P., ur. (1989), *Pedagoška enciklopedija*, tom 1. i 2., Beograd, Novi Sad, Sarajevo, Titograd, Zagreb, Školska knjiga.
- ŠIMLEŠA, P. (1974), *Uzroci krize odgojne funkcije škole*, Pedagoški rad, 3–4, Zagreb.
- ŠIMLEŠA, P., ur. (1978), *Pedagogija*, III. izdanje, Zagreb, Pedagoško–književni zbor.
- VUKASOVIĆ, A. (1976), *Intelektualni odgoj*, Zagreb, Izdavački zavod JAZU.
- VUKASOVIĆ, A. (1979), *Fenomen odgoja*, Zagreb, Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje Sveučilišta u Zagrebu.
- VUKASOVIĆ, A. (1990), *Pedagogija*, Zagreb, »Zagreb«.
- VUKASOVIĆ, A. (1993), *Etika, moral, osobnost*, Zagreb, Školska knjiga i Filozofsko–teološki institut D. I.
- VUK–PAVLOVIĆ, P. (1932), *Ličnost i odgoj*, Zagreb, Tipografija D. D.
- VUK–PAVLOVIĆ, P. (1939), *Uzgoj, odgoj i obrazovanje*, Napredak, 10, Zagreb.

*REDEFINING BASIC PAEDAGOGICAL CONCEPTS ALSO CAN
»CREATE« HAVOC*

Ante VUKASOVIĆ

Summary

The Number 4/2001 issue of the journal Napredak contains an article entitled, Redefining Basic Concepts — Hypothesis for the Epistemological Development of Paedagogy. Under the pretext of redefining basic paedagogical concepts such as upbringing, education, training and qualification, relevant notions in the field of education are being challenged, and this is jeopardizing the dignity of the paedagogical sciences.

This discussion is a critical examination and it is a contention with these challenges and also similar ones. The author undertakes a systematic analysis of the controversial text, warns of its weak points, methodological omissions, and errors in deduc-

tion. Thus, he proves that scientific achievement and the determination of basic pedagogical concepts are not at issue, nor is the dignity of the science of education, but rather the ungrounded qualification of historical achievements in the pedagogical sciences.

Key words: paedagogy, upbringing, education, training, qualification, redefinition, critical thinking.